

נשמת כל חי ומקומו בליל הסדר

Nishmat Kol Hai and the Ultimate Vision of Leil haSeder

(1) משנה כתב יד קאופמן פסחים יז:

מזגו לו כוס שלישי, ובירך על מזונו.

רביעי, גומר את ההלל, ואומר עליו ברכת השיר.

(2) פסחים קיח ע"א

מאי ברכת השיר?

רב יהודה אמר: תלמוד ה' אלהינו.

ורבי יוחנן אמר: נשמת כל חי.

תנו רבנן: רביעי (חמישי), גומר עליו את ההלל ואומר הלל הגדול. דברי רבי טרפון.

ויש אומרים: ה' דועי, לא אחר.

מהיכן הלל הגדול? אמר רב יהודה: מהודו עד נהרות בבל.

ורבי יוחנן אומר: משיר המעלות עד נהרות בבל.

רב אחא בר יעקב אמר: מפי יעקב בחר לו יה עד נהרות בבל.

(3) ברכות נט ע"ב

תנא: מאימתי מברכין על הגשמים – משיצא חתן לקראת כלה.

מאי מברכין? אמר רב יהודה: מודים אנחנו לך על כל טפה וטפה שהורדת לנו.

ורבי יוחנן מסיים בה, הכי: אילו פינו מלא שירה כים וכו' אין אנו מספיקין להודות לך ה' אלהינו, עד תשתחוה.

ברוך אתה ה' רוב ההודאות. רוב ההודאות ולא כל ההודאות?

אמר רבא: אימא – האל ההודאות. אמר רב פפא: הלכך גמרינהו לתרוניהו, רוב ההודאות והאל ההודאות.

(4) רמב"ם חמץ ומצה ח:

ואחר כך נוטל ידיו, ומברך ברכת המזון על כוס שלישי, ושותהו. ואחר כך מזג כוס רביעי, וגומר עליו את ההלל, ואומר

עליו ברכת השיר, והיא יהללך יי אלהינו כל מעשיך וכו'. ואינו טועם אחר כך כלום כל הלילה, חוץ מן המים.

ויש לו למזוג כוס חמישי, ולומר עליו הלל הגדול, והוא מהודולי"כי טוב עד על נהרות בבל. וכוס זה אינו חובה כמו

ארבע הכוסות. ויש לו לגמור את ההלל בכל מקום שירצה אף על פי שאינו מקום סעודה:

מבנה הפזמון

כל הנשמה תהלל יה הללויה

(א) פתיחה

נְשַׁמֵּת כָּל חַי תִּבְרָךְ אֶת שְׁמֶךָ ה' אֱלֹהֵינוּ. וְרוּחַ כָּל בָּשָׂר תִּפָּאֵר וְתִרְוַם זְכָרְךָ מִלְכֵנוּ תָמִיד: מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם אֲתָה אֵל. וּמִבְלַעֲדִיד אֵין לָנוּ מֶלֶךְ גּוֹאֵל וּמוֹשִׁיעַ. פּוֹדָה וּמַצִּיל וּמַפְרִיֵס וּמַרְחֵם בְּכָל עֵת צָרָה וְצוּקָה. אֵין לָנוּ מֶלֶךְ אֵלָּא אֲתָה: אֱלֹהֵי הָרְאשׁוֹנִים וְהָאַחֲרֹנִים. אֱלֹהֵי כָל בְּרִיּוֹת. אֲדוֹן כָּל תּוֹלְדוֹת. הַמְהַלֵּל בְּרוֹב הַתִּשְׁבָּחוֹת. הַמְנַהֵג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרִיּוֹתָיו בְּרַחֲמִים:

(ב) מעין ברכות ה"שחר"

וה' לא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן. הַמְעוֹרֵר יְשָׁנִים. וְהַמְקִיץ נֹדְדִים. וְהַמְשִׁיחַ אֲלֵמִים. וְהַמְתִּיר אֲסוּרִים. וְהַסּוֹמֵךְ נוֹפְלִים. וְהַזּוֹקֵף כְּפוּפִים. לָךְ לִבְדָּךְ אֲנַחְנוּ מוֹדִים:

סוֹמֵךְ ה' לְכָל-הַנְּפִלִים וְזוֹקֵף לְכָל-הַכְּפוּפִים:

ה' מַתִּיר אֲסוּרִים: ה' פֹּקֵחַ עֵוְרִים ה' זֹקֵף כְּפוּפִים

(ג) שש הודאות אידיאליות כנגד ששה חסדי ה'

אלו

פינו מלא שירה כים.

ולשונו רנה כהמון גליו.

ושפתותינו שבח כמרובי רקיע.

ועינינו מאירות כשמש וכירח.

וידינו פרושות כנשרי שמים.

ורגלינו קלות כאילות.

אֵין אָנוּ מַסְפִּיקִים לַהּוֹדוֹת לָךְ ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ.

וּלְבָרְךָ אֶת שְׁמֶךָ עַל אַחַת מֵאֲלָף אֲלָפֵי אֲלָפִים וְרַבֵּי רַבָּבוֹת פְּעָמִים.

הַטּוֹבוֹת שְׁעִשִּׁית עִם אֲבוֹתֵינוּ וְעַמָּנוּ:

מִמְצָרִים גְּאֻלָּתָנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ. וּמִבֵּית עֲבָדִים פְּדִיתָנוּ. בְּרָעַב זִנְתָנוּ.

וּבְשָׁבַע כָּלְכַלְתָּנוּ. מִחֶרֶב הִצַּלְתָּנוּ.

וּמִדָּבָר מְלֻטָּתָנוּ. וּמִחֲלָלִים רָעִים וְנֶאֱמָנִים דִּלִּיתָנוּ:

עַד הִנֵּה עֲזָרוֹנוּ רַחֲמֶיךָ. וְלֹא עֲזָבוֹנוּ חֲסִדֶיךָ וְאַל תִּטְשֵׁנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ לְנֶעַח:

(ד) מסקנה/תגובה – הגוף, הנשמה והפה ישבחו את ה'

על כן אברים שפלגת בנו. ורוח ונשמה שנפחת באפינו. ולשונו אשר שמת בפינו.

הן הם. יודו ויברכו וישבחו ויפארו וירוממו ויעריצו ויקדישו וימליכו את שמך מלכנו:

(ה) החזון הגדול – כל הנשמה תהלל יה

כי כל פה לך יודה.

וכל לשון לך תשבע.

וכל ברך לך תכרע.

וכל קומה לפניך תשתחוה.

וכל לבבות ייראוך.

וכל קרב וכליות יזמרו לשמך.

(ו) סיום (מדומה) בפסוק

כדבר שפיתוב. כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך. מציל עני מחזק ממנו. ועני ואביון מגוֹלוֹ.

(ז) מעין ברכות השבח בתפילה – שירת ישראל

מי ידמה לך. ומי ישוה לך. ומי יערך לך. האל הגדול הגבור והנורא אל עליון. קונה שמים וארץ:

נהללך ונשבחך ונפאריך ונברך את שם קדשך.

שמונה עשרה of נוסח ארץ ישראל Note the terms used from

ברוך אתה ה' אלהינו ואלהי אבותינו, אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב, האל הגדול הגבור והנורא אל עליון

קונה שמים וארץ, מגנו ומגן אבותינו, מבטחנו בכל דור ודור. ברוך אתה ה' מגן אברהם.

כי מי בשחק יערך לה' ידמה לה' בבני אלים: תהלים פט: ז

ואל-מי תדמיני ואשוה יאמר קדוש: ישעיהו מ: כח

(ח) סיום בפסוק

כאמור, לדוד, ברכי נפשי את ה'. וכל קרבי את שם קדשך:

(ט) מעין שירת המלאכים

הָאֵל בְּתַעֲצֻמוֹת עָזָד.
הַגָּדוֹל בְּכָבוֹד שְׁמָד.

הַגָּבוֹר לְנֶעַח
וְהַנּוֹרָא בְּנוֹרָאוֹתָיִד:

הַמְלִיךְ הַיּוֹשֵׁב עַל כֶּסֶּא רָם וְנִשְׂא:

שׁוֹכֵן עַד מְרוֹם וְקָדוֹשׁ שְׁמוֹ.

(י) מעבר לשירת הצדיקים

וְכַתּוּב רַנְנוּ צְדִיקִים בַּה'. לַיִּשְׂרָאִים נֶאֱמָה תְּהִלָּה:

(יא) שירת הצדיקים

בְּפִי יִשְׂרָאִים תְּתַהַלֵּל.
וּבְדִבְרֵי צְדִיקִים תִּתְבָּרַךְ.

וּבְלִשׁוֹן חֲסִידִים תִּתְרוֹמֵם.
וּבִקְרֹב קְדוֹשִׁים תִּתְקַדָּשׁ:

(יב) שירת ישראל

וּבְמִקְהֵלוֹת רַבּוֹת עָמַד בֵּית יִשְׂרָאֵל. בְּרִנָּה יִתְפָּאֵר שְׁמָד מְלַכְנוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר. שְׁכֵן חוֹבֵת כָּל הַיְצוּרִים.

לְפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. לַהֲדוּת לְהַלֵּל לְשַׁבַּח לְפָאֵר לְרוֹמֵם לְהַדִּיר לְבָרַךְ לְעֵלָה וּלְקַלֵּס. עַל כָּל

דִּבְרֵי שִׁירֹת וְתִשְׁבָּחוֹת דָּוִד בֶּן יִשִּׁי עֲבָדְךָ מְשִׁיחְךָ:

(יג) שירת העולם – כל הנשמה תהלל יה

יִשְׁתַּבַּח שְׁמָד לְעַד מְלַכְנוּ. הָאֵל הַמְּלִיךְ הַגָּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ בְּשִׁמְיָם וּבָאָרֶץ. כִּי לְךָ נֶאֱמָה ה' אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

שִׁיר וְשִׁבְחָה. הֵלֵל וְזִמְרָה. עוֹז וּמִמְשָׁלָה. נֶעַח גְּדֻלָּה וּגְבוּרָה. תְּהִלָּה וְתִפְאָרֶת. קְדֻשָּׁה וּמְלָכוּת: בְּרִכּוֹת

וְהוֹדָאוֹת מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם:

(יד) החתימה

בְּרוּךְ אַתָּה ה'.

אֵל מְלִיךְ גָּדוֹל בְּתִשְׁבָּחוֹת אֵל הַהוֹדָאוֹת. אֲדוֹן הַנִּפְלְאוֹת.

הַבּוֹחֵר בְּשִׁירֵי זִמְרָה. מְלִיךְ אֵל חֵי הָעוֹלָמִים: